

Nauka obywatelska i biblioteki – obszary zaangażowania i współpracy

Małgorzata Kowalska-Chrzanowska

Instytut Badań Informacji i Komunikacji, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

mOL

EBSCO

IBUK LIBRA PWN

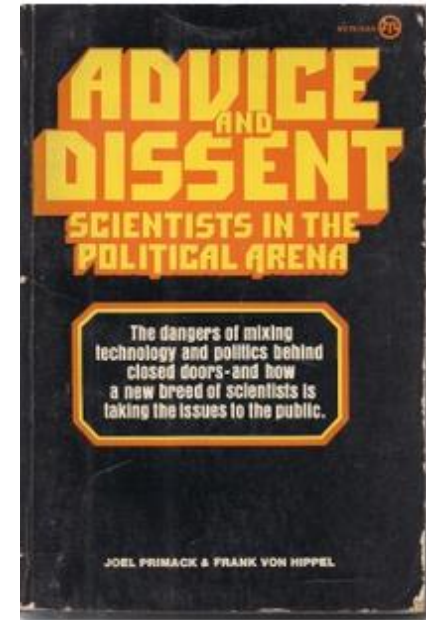
Plan wystąpienia

- Istota nauki obywatelskiej
- Obszary nauki obywatelskiej
- Poziomy zaangażowania w naukę obywatelską
- Obszary zaangażowania bibliotek w naukę obywatelską
- Przykłady zaangażowania bibliotek w naukę obywatelską
- Badania poziomu zaangażowania bibliotek w naukę obywatelską
- Wnioski

Definicja nauki obywatelskiej

crowd science, community science, participatory research, crowd-sourced citizen science

Joel Primack, Frank von Hippel (1974). *Advice and Dissent: Scientists in the Political Arena*. New York.

„podejście badawcze takie, jak każde inne, z ograniczeniami i uprzedzeniami, które należy postrzegać i którym trzeba przeciwdziałać. Inaczej niż w wypadku tradycyjnych podejść do badań, nauka obywatelska daje szansę szerszego zaangażowania społecznego i większej demokratyzacji nauki” (European Citizen Science Association 2020)

Obszary nauki obywatelskiej

Pionierskie projekty nauki obywatelskiej

1890–1970

„Continuous Plankton Recorder” (1931–)

1900–

1999–

Poziomy zaangażowania w naukę obywatelską

Poziom 1 – Crowdsourcing – wolontariusze są włączeni w pozyskiwanie wskaźników, odczyty prostych danych.

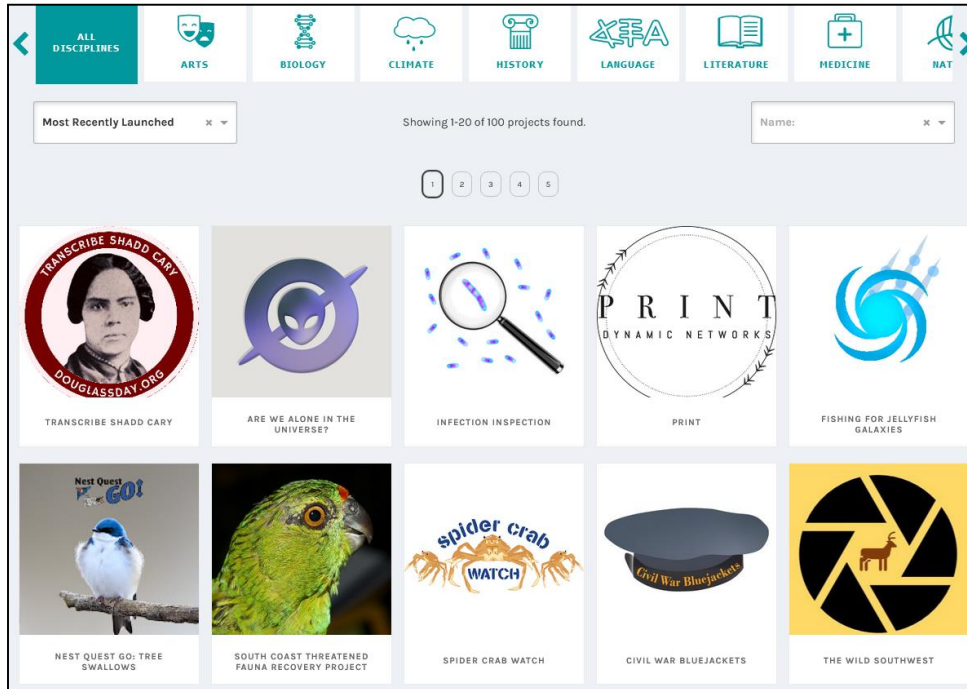
Poziom 2 – Rozproszona inteligencja – do wolontariuszy należy zbieranie danych i tworzenie baz danych, czasem także proste analizy i interpretacje.

Poziom 3 – Uczestnicząca nauka obywatelska – na tym poziomie wolontariusze są włączani w definiowanie problemów badawczych, określanie procesu badawczego oraz zbieranie i analizę danych.

Poziom 4 – Radykalna nauka obywatelska – tworzenie nauki w partnerskiej współpracy naukowców i wolontariuszy w zakresie: definiowaniu problemu, określeniu metodologii, zbieraniu danych oraz ich analizie.

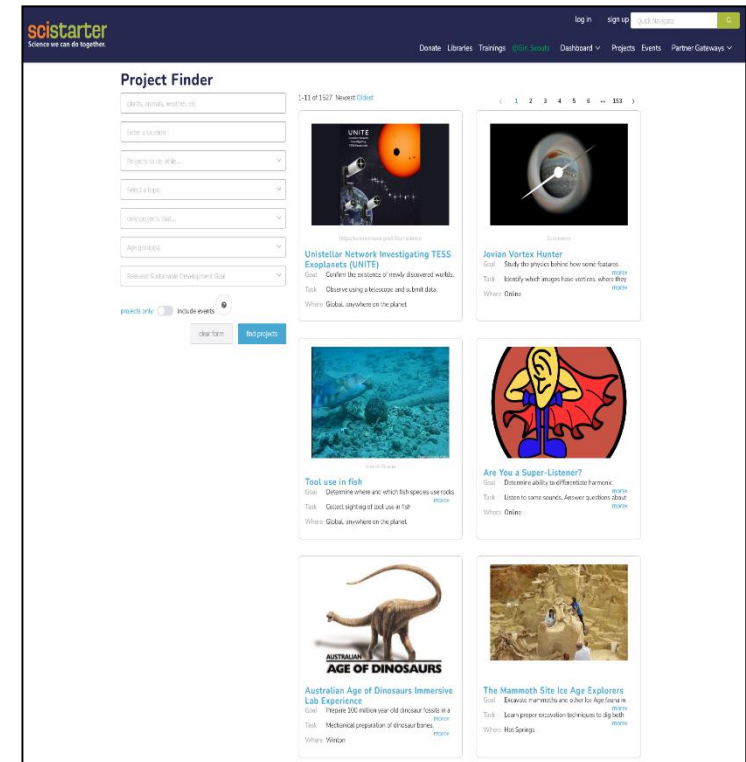
Haklay, Muki (2013), *Citizen Science and Volunteered Geographic Information – overview and typology of participation*. In Sui, D.Z., Elwood, S. and M.F. Goodchild (eds.), 2013. *Crowdsourcing Geographic Knowledge: Volunteered Geographic Information (VGI) in Theory and Practice*. Berlin: Springer. pp 105-122.

Crowdsourcing

ZOOIVERSE

400 projektów, 2,5 mln wolontariuszy

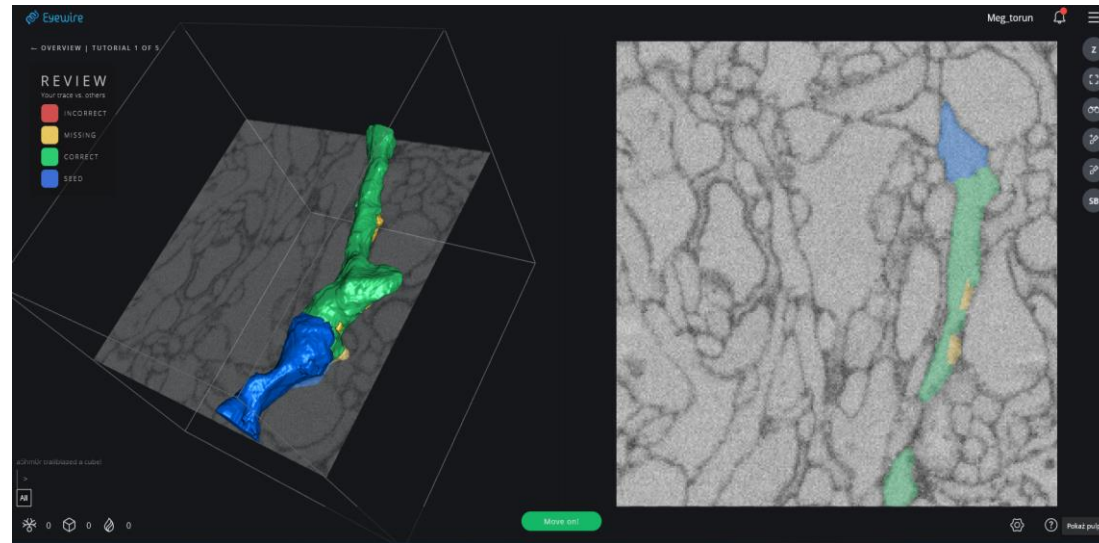
scistarter
Science we can do together.

3 tys. projektów, 150 tys. wolontariuszy

Gry poważne

serious games, scientific discovery games, citizen science games, crowd-sourced citizen science games, games with a purpose

- Foldit (<https://fold.it/>) – poszukiwanie struktur przestrzennych białek i formowaniu ich w stabilne struktury,
- EteRNA (<https://eternagame.org/>) – projektowanie cząsteczek RNA i składanie ich w molekuly,
- EyeWire (<https://eyewire.org/>) – mapowanie ludzkiego mózgu, neuron po neuronie.

Obszary zaangażowania bibliotek w naukę obywatelską

Propagowanie idei CS i informowanie o jej inicjatywach

- ulotki, plakaty, postery,
- strony WWW,
- warsztaty, szkolenia z zakresu zarządzania danymi badawczymi, prawa autorskiego, nowoczesnych technologii, komunikacji naukowej, zarządzania projektami),
- organizacja wydarzeń z okazji Tygodnia Nauki Obywatelskiej (kwiecień).

Pośrednictwo między nienaukowcami a naukowcami

- wykłady, dyskusje,
- organizacja punktów kontaktowych CS.

Partycypacja w projektach

- użyczenie infrastruktury technicznej (np. przestrzeni cyfrowej do gromadzenia, przetwarzania i przechowywania danych),
- użyczenie infrastruktury lokalowej (np. do organizacji spotkań, nieformalnej edukacji, jak również montowania sensorów wykorzystywanych w projektach),
- udostępnianiem zasobów bibliotecznych niezbędnych do kontekstualizacji wiedzy,
- weryfikacja powstałych danych (np. ocena atrybutów FAIR).

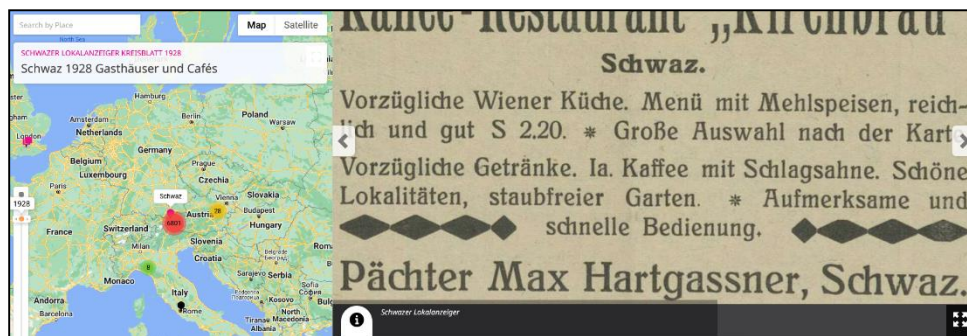
UNESCO, IFLA, LIBER

Przykłady zaangażowania bibliotek

Biblioteka Uniwersytecka w Innsbrucku

Zeit.shift

- digitalizacja zbiorów,
- stworzenie tutoriali do projektu,
- uruchomienie portalu internetowego do archiwizacji, zarządzania, wyszukiwania i prezentacji zdigitalizowanych gazet,
- korekta danych bibliograficznych nadanych przez obywateli,
- poprawa mechanizmów wyszukiwania i wizualizacji danych,
- promocja projektu w mediach społecznościowych.

Przykłady zaangażowania bibliotek

Biblioteka Uniwersytecka im. Svetozara Markovicia w Belgradzie

Knowledge for all

- powołanie klubu wolontariuszy i udostępnienie zasobów lokalowych do pracy tłumaczeniowej,
- uruchomienie platformy internetowej z dostępem do kursów i wykładów,
- organizacja seminariów promujących otwartą i obywatelską naukę w ramach miesiąca nauki obywatelskiej,
- organizacja wykładów w bibliotekach publicznych i instytucjach partnerskich na temat otwartej nauki.

The screenshot displays the website for 'KNOWLEDGE FOR EVERYONE' at the University of Belgrade. The page features a video player with a lecture by Svetozar Marković. Below the video, there are three columns of text: 'About the Project', 'About Courses', and 'Volunteer's Club'. The website header includes the university's name and logo.

KNOWLEDGE FOR EVERYONE
Free Online Courses

University of Belgrade
University Library „Svetozar Marković”

Home Ancient Greek History

Znanje za sve

Do obejrzyj... Udostępnij

ostvarivanje željenih ciljeva bilo gde u svetu.

Obejrzyj w YouTube

About the Project
The University Library's contribution to the development and spreading of good practice as regards MOOCs represents the project of translating courses and open courseware into Serbian...

About Courses
Open online courses organized by acknowledged universities, professors and experts from various fields have been going through intensive development in recent years reaching more and more popularity...

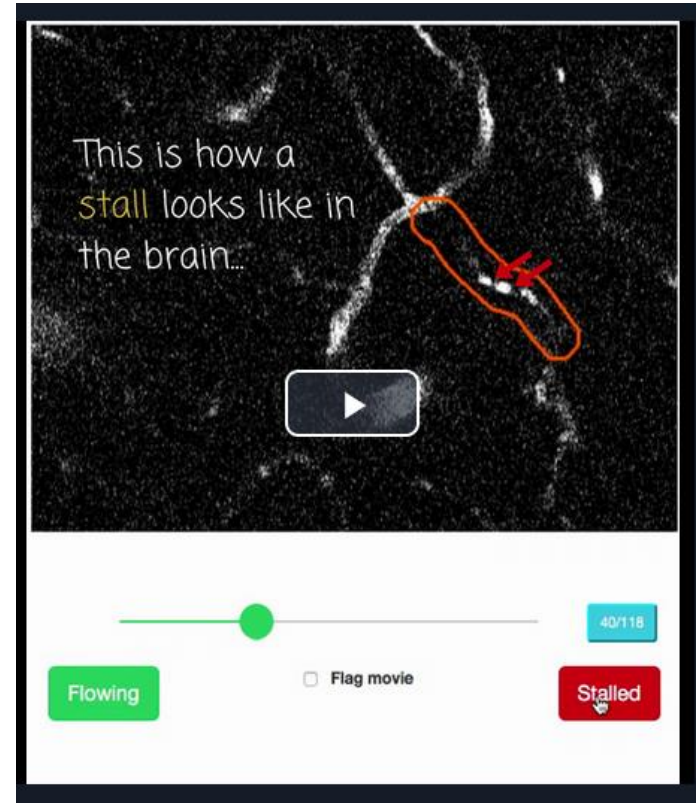
Volunteer's Club
With the support and help of staff, volunteers help the accomplishment of the mission of the University Library through various activities – development of innovative services, digitization...

Przykłady zaangażowania bibliotek

Biblioteka Uniwersytetu Princeton

StallCatchers

- promocja projektu,
- udostępnienie laboratoriów komputerowych,
- upowszechnianie wyników projektu na stronach WWW biblioteki.

Przykłady zaangażowania bibliotek

Biblioteka Uniwersytecka południowej Danii

Lakes in spare time

- rekrutacja obywateli,
- wypożyczanie sprzętu (zestawów eksploracyjnych do łapania owadów, lornetek, próbek do pobierania wody, lup, map itp.) i przewodników tematycznych,
- zbieranie próbek wody,
- pośredniczenie w kontaktach naukowców z obywatelami.

Przykłady zaangażowania bibliotek

Biblioteka Uniwersytetu Stanu Arizona

Libraries as Community Hubs for Citizen Science

- opracowywanie przewodników po nauce obywatelskiej (wykazy publikacji, filmy instruktażowe),
- przygotowywanie obywatelskich zestawów naukowych dla bibliotek publicznych,
- uruchomienie witryny na platformie SciStarter z zasobami dla bibliotekarzy (przewodniki po nauce obywatelskiej, kusy online, wskazówki dot. przygotowania materiałów promocyjnych) oraz mapą bibliotek publicznych, w których dostępne są zestawy obywatelskie,
- prowadzenie seminariów szkoleniowych dla pracowników bibliotek publicznych,
- promocja nauki obywatelskiej podczas wydarzeń organizowanych z okazji miesiąca nauki obywatelskiej (webinaria, warsztaty, konsultacje stacjonarne).

Przykłady zaangażowania bibliotek

Saksońska Biblioteka Państwowa i Uniwersytecka w Dreźnie

Saxonian Bibliography

- stworzenie szablonu umożliwiające łączenie danych zarejestrowanych w bibliografii z artykułami pochodzącymi z Wikipedii,
- organizacja cyklicznych spotkań wikipedystów z bibliotekarzami (WikiLibrary Barcamp),
- uruchomienie stanowiska informacyjnego w bibliotece, oferującego regularne konsultacje na temat możliwości dołączenia do inicjatyw zintegrowanych w projekcie Wikidata.

Vorlage:SächsBib

Dokumentation

— [TemplateData](#)
 Datenbanklink zur Sächsischen Bibliografie. Verknüpft werden können Personen-, Orts- und Sachschlagworte.
 Ausgegeben werden alle Titel, die von einem oder über einen gesuchten Autor bzw. über einen bestimmten Ort/eine bestimmte Sache verfasst worden und in der Sächsischen Bibliografie verzeichnet sind. Ergänzend zu erfassten selbstständigen Veröffentlichungen sind hier auch unselbstständige Publikationen wie Aufsätze aus Zeitschriften, Jahrbüchern und Sammelwerken verzeichnet.

[Inhaltsverzeichnis](#) [Verbergen]

- [Dokumentation](#)
- [Vorlagenparameter](#)
- [Kopiervorlage](#)
- [Hinweise](#)
- [Beispiele](#)
- [Ansprechpartner für Fragen](#)
- [Siehe auch](#)
- [Lua](#)
- [Werkzeuge](#)

Vorlagenparameter

Parameter	Beschreibung	Typ	Status
GND-ID	GND Identifikationsnummer aus der Gemeinsamen Normdatei (GND)	Zelle	erforderlich
PPN	1 PICA-Produktionsnummer (PPN) des SWB. 9-stellige interne (PPN) vom System erzeugte Datenbanknummer.	Zelle	veraltet Nicht mehr online; GND verwenden
Gegenstand	NAME Standard Thema des Eintrags Wikipedia:Lemma (ohne Klammerzusatz)	Zelle	optional
Eintrag	TEXT Standard Formulierung im generierten Linktext; vor allem bei Orts- und Sachschlagworten sinnvoll Literatur von und über Beispiel Literatur über	Zelle	optional

Format: inline half {{ | _ | — }

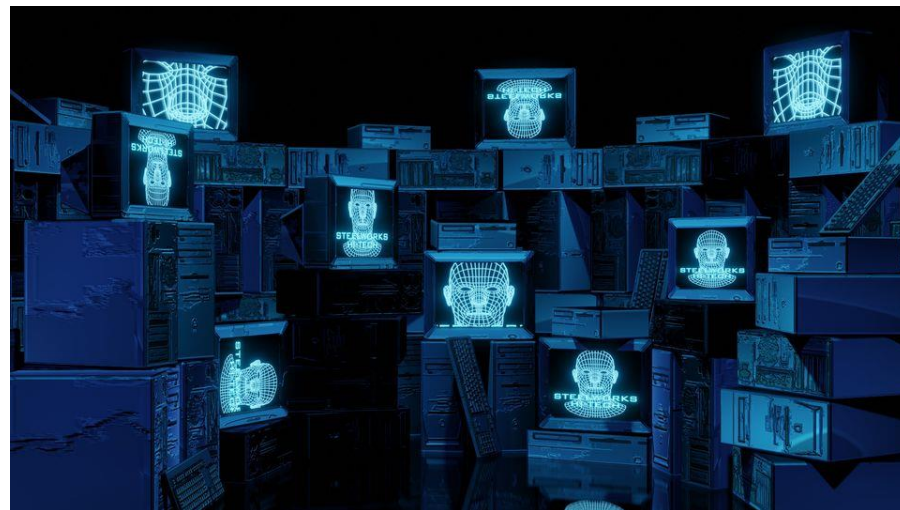
Przykłady zaangażowania bibliotek

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu

03.02.2023 r. #1Lib1Ref

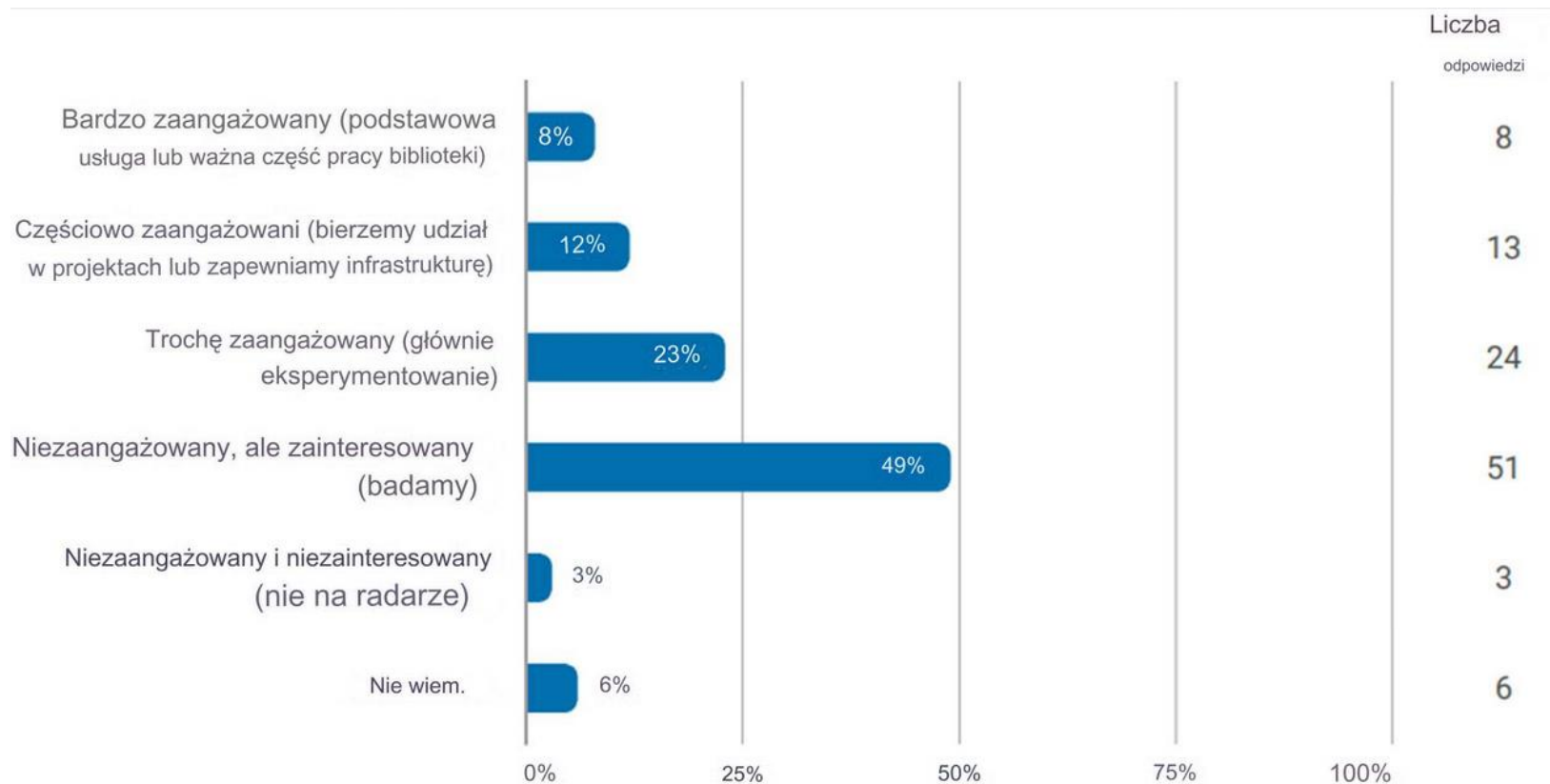
Biblioteka Główna AGH

24-26.02.2023 r. Steelworks Jam: Hi-Tech!

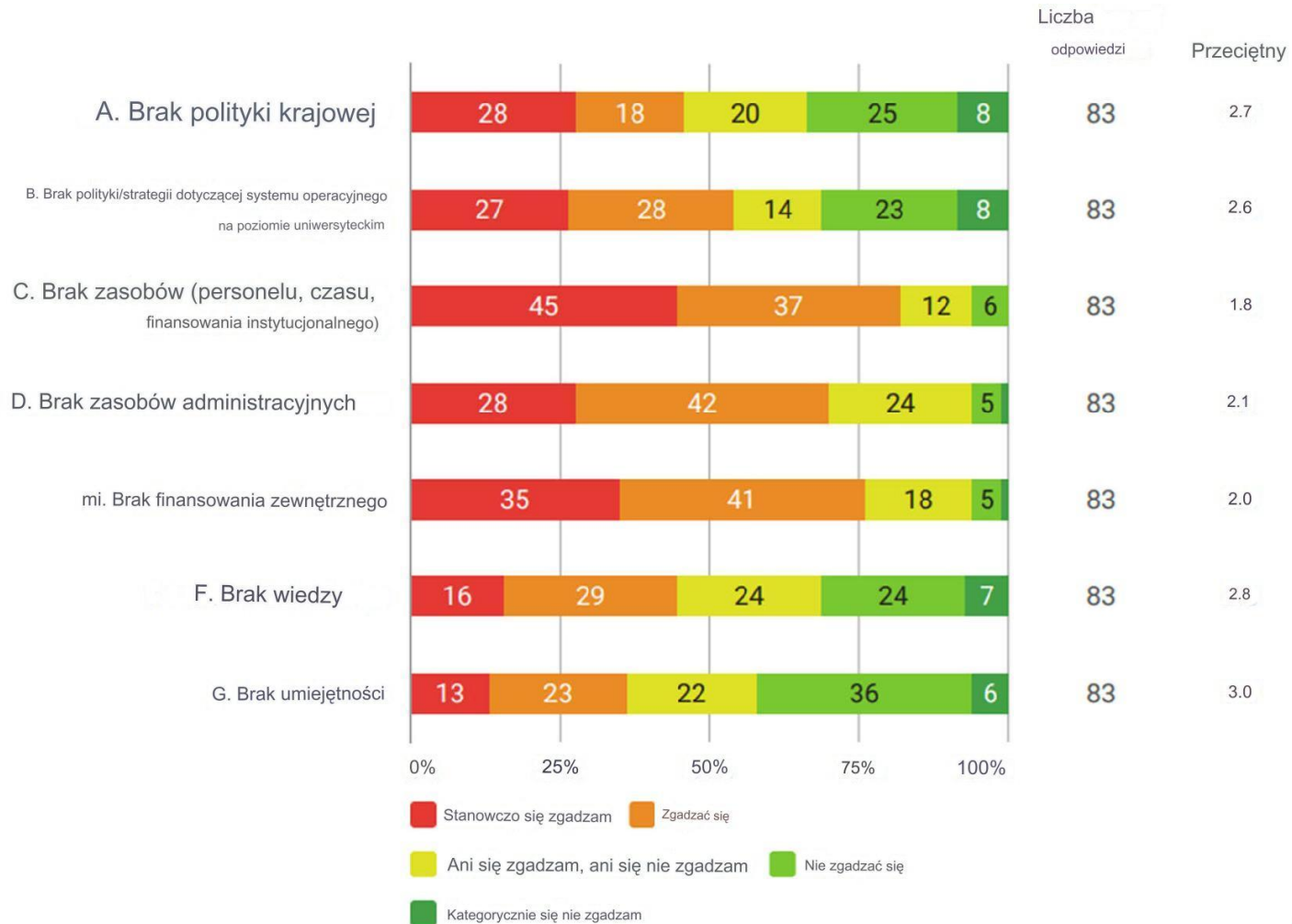

Badania poziomu zaangażowania bibliotek europejskich w naukę obywatelską

Kaarsted, Thomas, Blake, Oliver, Nielsen, Kristian Hvidtfelt, Alving, Berit, Rasmussen, Lotte Thing, Overgaard, Anne Kathrine and Hansen, Sebrina Maj-Britt. "How European Research Libraries Can Support Citizen-Enhanced Open Science" *Open Information Science*, vol. 7, no. 1, 2023, pp. 20220146. <https://doi.org/10.1515/opis-2022-0146>

Badania poziomu zaangażowania bibliotek europejskich w naukę obywatelską

Badania poziomu zaangażowania bibliotek polskich w naukę obywatelską

Badanie poziomu zaangażowania polskich bibliotek w naukę obywatelską

📅 07.11.2023

Szanowni Państwo, w imieniu dr hab. Małgorzaty Kowalskiej-Chrzanowskiej, prof. UMK, zwracamy się do Państwa z uprzejmą prośbą o udział w badaniu dotyczącym poziomu zaangażowania polskich bibliotek w naukę obywatelską.

Celem badania jest uzyskanie odpowiedzi na temat tego, czy biblioteki w Polsce aktywnie wspierają ideę nauki obywatelskiej oraz w jaki sposób uczestniczą w projektach związanych z tą tematyką.

Państwa udział w badaniu jest niezwykle cenny i pomoże w lepszym zrozumieniu roli bibliotek w promowaniu nauki obywatelskiej w Polsce.

[Kwestionariusz ankiety →](#)

Dziękujemy za Państwa wsparcie!

<https://www.sbp.pl/serwis-informacyjny/wszystkie/badanie-poziomu-zaangazowania-polskich-bibliotek-w-nauke-obywatelska>

Badania poziomu zaangażowania bibliotek polskich w naukę obywatelską

Typ biblioteki:		
Odpowiedź	Liczba	Procent całości
biblioteka naukowa (A1)	22	50.00%
biblioteka pedagogiczna (A2)	10	22.73%
biblioteka publiczna (A3)	10	22.73%
Inne <input type="button" value="Przeglądaj"/>	2	4.55%
Brak odpowiedzi	0	0.00%
Nie pokazane	0	0.00%
Ogółem (łącznie)	44	100.00%

Badania poziomu zaangażowania bibliotek polskich w naukę obywatelską

W jakim stopniu placówka, w której Pani/Pan pracuje, angażuje się w naukę obywatelską?		
Odpowiedź	Liczba	Procent całości
bardzo się angażuje (promuje ideę nauki obywatelskiej, uruchamia samodzielne projekty, tworzy zasoby, prowadzi warsztaty i szkolenia dla naukowców i wolontariuszy) (A1)	3	6.82%
angażuje się w sposób ograniczony (bierze udział w projektach partnerów zewnętrznych, udostępnia zasoby i infrastrukturę na ich potrzeby) (A2)	16	36.36%
nie angażuje się w naukę obywatelską, ale jest zainteresowana jej ideą (pracownicy zgłębiają temat) (A4)	9	20.45%
nie angażuje się i nie jest zainteresowana tym zagadnieniem (A5)	10	22.73%
nie wiem (A6)	6	13.64%
Brak odpowiedzi	0	0.00%
Nie pokazane	0	0.00%
Ogółem (łącznie)	44	100.00%

Badania poziomu zaangażowania bibliotek polskich w naukę obywatelską

W jaki sposób biblioteka, w której Pani/Pan pracuje, angażuje się w naukę obywatelską?

Odpowiedź	Liczba	Procent całości
3 przygotuje materiały informacyjne i edukacyjne promujące poszczególne projekty nauki obywatelskiej (SQ002)	7	15.91%
3 organizuje warsztaty, szkolenia i wydarzenia tematyczne promujące naukę obywatelską (np. tygodnie nauki obywatelskiej) (SQ003)	7	15.91%
opracowuje przewodniki po nauce obywatelskiej (wykazy publikacji, filmy instruktażowe, zestawienia zasobów) (SQ013)	2	4.55%
prowadzi szkolenia dla wolontariuszy zainteresowanych udziałem w projektach obywatelskich (SQ004)	2	4.55%
prowadzi szkolenia dla naukowców z zakresu zarządzania danymi badawczymi, prawa autorskiego, nowoczesnych technologii, komunikacji naukowej, zarządzania projektami (SQ008)	4	9.09%
demonstruje wykładowcom, w jaki sposób wykorzystywać naukę obywatelską w procesie nauczania i integrować różne koncepcje niezależne od dyscyplin (SQ001)	0	0.00%
przygotowuje zasoby promujące naukę obywatelską dla bibliotekarzy (przewodniki po nauce obywatelskiej, kusy online) (SQ015)	2	4.55%
organizuje cykliczne spotkania wikipedystów z bibliotekarzami (SQ010)	2	4.55%
uczestniczy w projektach obywatelskich z zakresu nauk przyrodniczych i ścisłych (SQ021)	3	6.82%
4 uczestniczy w projektach obywatelskich z zakresu nauk humanistycznych i społecznych (SQ022)	6	13.64%
pełni rolę koordynatora projektów obywatelskich realizowanych przez partnerów zewnętrznych (SQ017)	4	9.09%

rekrutuje wolontariuszy do projektów obywatelskich realizowanych przez partnerów zewnętrznych (SQ016)	1	2.27%
pośredniczy w komunikacji między badaczami i nieprofesjonalistami uczestniczącymi w projektach (SQ009)	5	11.36%
2 udziela infrastruktury technicznej (np. przestrzeń cyfrową do gromadzenia i przechowywania danych) lub/i lokalową (np. do organizacji spotkań, nieformalnej edukacji) (SQ005)	9	20.45%
1 udostępnia zasoby biblioteczne (dokumentalne i cyfrowe) niezbędne do kontekstualizacji wytworzonej w projektach obywatelskich wiedzy naukowej (SQ006)	14	31.82%
wypożycza sprzęt niezbędny do prowadzenia badań obywatelskich (np. laptopy, projektory, gogle, lupy, mikroskopy, sprzęt do łapania owadów, lornetki, próbówki do pobierania wody itp.) (SQ012)	5	11.36%
pośredniczy w gromadzeniu i przechowywaniu materiałów i danych pozyskanych przez obywateli (np. próbek wody, pomiarów powietrza, fotografii, danych) (SQ019)	4	9.09%
bierze udział w procesie weryfikacji danych powstałych w projektach obywatelskich (SQ007)	2	4.55%
upowszechnia wyniki projektów obywatelskich na stronie WWW biblioteki (SQ011)	5	11.36%
uruchamia własne projekty obywatelskie (np. z zakresu transkrypcji dokumentów, kontekstualizacji obiektów cyfrowych; tagowania i linkowania zasobów itp.) (SQ018)	4	9.09%
Inne <input type="text" value="Przeglądaj"/>	1	2.27%
Nie pokazane	25	56.82%
Ogółem (łącznie)	114	100.00%

Badania poziomu zaangażowania bibliotek polskich w naukę obywatelską

Jakie są Pani/Pana zdaniem najważniejsze czynniki utrudniające zaangażowanie polskich bibliotek w naukę obywatelską?			
Odpowiedź	Liczba	Procent całości	
3	brak wystarczającej wiedzy na ten temat (SQ018)	26	59.09%
5	brak doświadczenia w realizacji projektów z tego zakresu (własnych i z udziałem partnera zewnętrznego) (SQ019)	23	52.27%
1	brak środków finansowych na uruchamianie własnych projektów (np. digitalizacji i transkrypcji dokumentów) (SQ001)	28	63.64%
3	brak zasobów kadrowych, lokalowych, sprzętowych (SQ003)	26	59.09%
	ograniczenia wynikające z RODO (SQ004)	12	27.27%
	problemy natury etycznej (np. dane dostarczane przez uczestnika projektu lub też IP jego komputera mogą wskazywać na jego miejsce zamieszkania oraz identyfikować jego tożsamość) (SQ005)	4	9.09%
	problemy z pozyskaniem wolontariuszy o odpowiednich umiejętnościach (SQ006)	15	34.09%
	przekonanie o niskiej efektywności projektów nauki obywatelskiej (SQ007)	4	9.09%
	społeczna niechęć do angażowania się w działalność na rzecz bibliotek (SQ008)	8	18.18%
	brak umiejętności koordynowania i zarządzania projektami przez personel biblioteczny (SQ009)	8	18.18%
	brak znajomości metod i procedur badawczych wymaganych w projektach przez personel biblioteczny (SQ010)	14	31.82%

	jawna niechęć naukowców do otwierania danych (SQ011)	10	22.73%
	niechęć środowiska naukowego do angażowania bibliotekarzy w procesy naukowe i dydaktyczne (SQ012)	11	25.00%
5	brak rozeznania naukowców w bogatej ofercie usługowej bibliotek i niedoszacowanie potencjału bibliotekarzy (SQ013)	23	52.27%
	brak umiejętności rozbudzania przez biblioteki potrzeb korzystania z bogatej oferty usług przez naukowców (SQ014)	12	27.27%
4	niedostrzeżenie przez decydentów naukowego potencjału pracy bibliotekarzy (SQ015)	24	54.55%
2	brak dobrej komunikacji na linii biblioteki - środowiska naukowe (SQ016)	27	61.36%
	asymetria w wiedzy posiadanej przez ekspertów i nie-ekspertów (SQ017)	10	22.73%
	niechęć użytkowników do angażowania się w projekty realizowane przez biblioteki (SQ020)	13	29.55%
	nie wiem (SQ021)	1	2.27%
	Inne <input type="button" value="Przeglądaj"/>	1	2.27%
	Ogółem (łącznie)	300	100.00%

Podsumowanie

- **Projekty samodzielne (koordynator):**
- **zakres:** transkrypcja dokumentów zeskanowanych z techniką OCR; katalogowanie, kategoryzacja, kontekstualizacja obiektów; tagowanie i linkowanie zasobów; generowanie treści i nadawanie georeferencji
- **obszary zaangażowania bibliotek:** ustalanie celów projektu, rekrutacja interesariuszy, definiowanie zadań, analiza ryzyka, ewaluacja.

- **Projekty partnerów:**
- **zakres:** lokalne inicjatywy badawcze przedstawicieli macierzystych uczelni – z zakresu nauk przyrodniczych i ścisłych,
- **obszary zaangażowania bibliotek:** funkcja informacyjna/promocyjna, zasobowa (zarządzanie danymi badawczymi w obrębie bibliotecznej przestrzeni dyskowej), dostarczanie narzędzi i zasobów do opanowania wiedzy naukowej i umiejętności informacyjnych.

- CS na łamach bibliotecznych serwisów WWW (dokumenty strategiczne, przewodniki tematyczne, wykazy literatury, listy organizacji, odnośniki do platform prowadzących projekty).

Dziękuję za uwagę

Małgorzata Kowalska-Chrzanowska

Instytut Badań Informacji i Komunikacji, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
koma@umk.pl

